

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

(nidnuc)

“ ” 201 p.

Світлична Ольга Степанівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	6
1.1. Сутність та класифікація економічних криз. Фактори виникнення та види фінансових криз.....	6
1.2. Сутність антикризового управління підприємством, його функції та принципи.....	16
1.3. Основні методи прогнозування банкрутства підприємства.....	24
РОЗДІЛ 2. ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ».....	36
2.1. Загальна характеристика фінансово-економічної діяльності ПАТ «Укртелеком».....	36
2.2. Аналіз фінансового стану ПАТ «Укртелеком».....	43
2.3. Прогнозування ймовірності банкрутства в антикризовому управлінні ПАТ «Укртелеком».....	64
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ..... ТА ЕКОНОМІЧНИХ НАПРЯМІВ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ....	75
3.1. Стратегічні напрями попередження і уникнення банкрутства підприємств.....	75
3.2. Розробка антикризової стратегії ПАТ «Укртелеком».....	89
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	104
ДОДАТКИ	110

ВСТУП

Нестабільний стан економіки країни, що спостерігається в останні роки, негативно позначився на роботі багатьох підприємств. Невизначеність майбутнього, неможливість прогнозування на тривалу перспективу основних показників діяльності, нестабільність цін та курсів валют спричиняють погіршення господарського стану підприємств та несуть ризик їх банкрутства. За таких умов, питання визначення ймовірності банкрутства підприємства стоїть особливо гостро, адже достовірна і своєчасна ідентифікація негативних факторів впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства дозволяє сформувати відповідну фінансову політику та розробити заходи, направлені на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, забезпечити конкурентоспроможність підприємства у довгостроковому періоді, а головне, попередити ризик банкрутства підприємства.

Ступінь теоретичного вивчення системи і заходів антикризового фінансового управління, зокрема їхнього практичного застосування наразі є не повною. Проблема антикризового фінансового управління досліджувалася в працях багатьох вчених, таких як О.О. Терещенко, А.М. Штангрет, М. Білик, Е. Альтмана, У. Бівера, Н.В. Нікітіна, В.П. Кукоба, Н.В. Туленко, І.А. Бланка, О.Й. Шевцової, О. М. Скібіцького, В. А. Барінова, Н. Є. Селюченко, В. М. Аносова, Л. С. Бляхмана, О.В.Ареф'єва, В.В. Прохорова, О.В. Василенко, Л.О. Лігоненко, С.М. Ілляшенко, В.В.Іванова, І.В. Троц та інші. Причому окрему увагу відведено аналізу методології оцінки банкрутства в системі антикризового фінансового управління, найвідоміші з яких це моделі Альтмана, Спрінгейта, Фулмера, Чессера, Ліса, Сайфуліна і Кадикова, Матвійчука, Терещенко та ін. Разом з тим важливі аспекти формування і розвитку теоретичної і практичної бази для забезпечення антикризової політики підприємств в умовах становлення ринкових відносин не дістали ще необхідного розвитку. Це обумовило вибір теми дипломної роботи.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних основ та практичних методик прогнозування банкрутства в системі антикризового

управління підприємством, а також надання пропозицій щодо покращення антикризового фінансового управління на підприємстві ПАТ «Укртелеком».

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- розглянути сутність фінансової кризи підприємства та з'ясувати фактори її розгортання;
- визначити сутність антикризового управління підприємством, його функції та принципи;
- дослідити основні методи прогнозування банкрутства підприємства;
- провести аналіз фінансового стану ПАТ «Укртелеком»;
- здійснити оцінку ймовірності банкрутства підприємства ПАТ «Укртелеком»;
- сформулювати систему попередження та економічні напрями запобігання банкрутству

Об'єктом дослідження є процес банкрутства в системі антикризового фінансового управління підприємством.

Предметом дослідження даної роботи є сукупність економічних відносин, що виникають в процесі прогнозування банкрутства в системі антикризового фінансового управління на підприємстві.

При написанні дипломної роботи застосовувались наступні методи дослідження:

- для дослідження понять «криза» та «антикризове управління» – морфологічний аналіз, синтез, індукція, дедукція;
- для дослідження методів прогнозування банкрутства – порівняння, індукція, дискримінантний аналіз;
- при дослідженні історії створення ПАТ «Укртелеком» - історичний метод;
- для фінансового аналізу діяльності підприємства, оцінки складу, структури та ефективності використання майна підприємства горизонтальний, вертикальний аналіз, метод фінансових коефіцієнтів;

- прогнозування темпів зростання чистого прибутку та виручки від реалізації здійснено за допомогою трендового методу.
- діаграми, рисунки, схеми представлено за допомогою графічного методу.

Обробку й аналіз інформації у дипломній роботі здійснено за допомогою комп'ютерної програми Excel.

Вихідними даними для дослідження і розробки поставлених задач були нормативно-законодавчі акти України, наукові праці вчених, наукові статті, монографії, навчальні посібники з предмету дослідження, статистичні дані фінансової звітності підприємства ПАТ «Укртелеком», інтернет-ресурси.

ВИСНОВКИ

В результаті написання дипломної роботи були досліджені теоретичні основи механізму антикризового фінансового управління підприємством, виявлені його особливості, а також запропоновано способи покращення антикризового управління на підприємстві. Проведене дослідження дало змогу сформулювати наступні висновки.

Розвиток сучасних економічних систем відбувається під значним впливом невизначеності та ризику, що часто призводить до виникнення довгострокових негативних тенденцій, тобто до кризових явищ. Кінцева стадія фінансової кризи – банкрутство – характеризується як процес, у якому суб'єкт економічних відносин, неспроможний розрахуватися із кредиторами. Вивчення характеристик, властивостей та ознак кризової ситуації дає змогу реалістично оцінити загрози, можливі збитки та розробити необхідні адекватні заходи подолання кризи на підприємстві. Так, головний вихід з кризового стану підприємства полягає в застосуванні механізму антикризового управління. Сутність антикризового фінансового управління підприємством полягає в тому, що заходи щодо запобігання кризовій ситуації мають бути вжиті ще задовго до настання такої ситуації.

Розглянувши арсенал методичних підходів визначення ймовірності банкрутства можемо дійти висновку, що наявне їх різноманіття при комплексному використанні дасть змогу отримати більш точний результат у прогнозуванні та визначенні ймовірності банкрутства підприємства. Це дозволить у свою чергу завчасно попередити і вжити відповідних заходів не лише для подолання банкрутства підприємства, а й у зв'язку із виявленням слабких сторін підприємства підвищити ефективність його господарської діяльності.

Здійснений аналіз числової інтерпретації значень інтегральних показників моделей прогнозування банкрутства з урахуванням проведеного аналізу динаміки фінансових показників за досліджуваний період, а також

аналітичних довідок про стан підприємства, дає змогу стверджувати, що з усіх розглянутих методик адекватно оцінили фактичний фінансовий стан підприємства наступні моделі: Р.Сайфуліна та Г. Кадикова, О. Терещенка, А.В. Матвійчука та система показників У.Бівера.

Таким чином, можемо зробити висновок, що застосування зарубіжних моделей у вітчизняній практиці слід проводити дуже обережно, так як ефективність і надійність зазначених моделей, як показує практика, суттєво нижча на вітчизняних підприємствах на відміну від зарубіжних. Побудова багатofакторних моделей для української економіки досі залишається проблемною через: нестабільність і недосконалість нормативно-законодавчої бази, низьку якість та ступінь інформативності фінансово-звітної документації, необ'єктивні статистичні дані та їх обмеженість стосовно потенційних банкрутів. Як наслідок, більшість чинників, що впливають на економічну стійкість підприємств, залишаються не врахованими. Крім того, моделі, побудовані на основі дискримінантного методу за статистичними даними підприємств конкретної країни, можуть бути використані лише в межах конкретного регіону. Ці моделі можна буде використати як підхід до побудови вітчизняної системи оцінювання ймовірності банкрутства, але необхідно враховувати особливості макро-, мезо- та мікросередовища.

У зв'язку з цим, рекомендується комплексне та всебічне діагностування фінансового стану підприємства із застосуванням різнонаправлених підходів, а також шляхом здійснення порівняльної характеристики одержаних результатів, їх ретельної перевірки та неодноразового підтвердження.

На основі проведеного аналізу фінансового стану підприємства за допомогою фінансових показників, а також застосувавши дискримінантні моделі прогнозування банкрутства, сформулюємо загальний висновок про ймовірність банкрутства ПАТ «Укртелеком»: підприємство перебуває у задовільному стані; хоча фінансова стійкість порушилась, але за умови переходу на антикризове управління банкрутство не загрожує.

Телекомунікаційне підприємство функціонує задовільно, отже мета введення антикризового управління – запобігання процесу виникнення фінансової кризи на підприємстві, виявлення ранніх ознак кризового стану, недопущення фінансової кризи шляхом профілактичних заходів; а інструментарієм антикризового управління у цьому випадку є: постійний аналіз сильних і слабких сторін підприємства, прогнозування банкрутства, мінімізація і нейтралізація ризиків, впровадження системи раннього попередження та реагування.

У дипломній роботі рекомендовано застосування науково-методичного підходу щодо визначення ймовірності банкрутства на базі концепції узгодженості визначених критеріїв оцінки, взаємозалежність і взаємозв'язок, яких дозволяє ідентифікувати рівень ймовірності банкрутства підприємств (високий, середній, низький) та підвищує ефективність і оперативність прийняття управлінських рішень щодо мінімізації ризиків у нестабільних умовах господарювання.

Запропоновано стратегічні економічні напрями уникнення банкрутства підприємств, які згруповано залежно від їх функціонального призначення і обґрунтовано доцільність їх використання відповідно до фінансового стану діяльності підприємства (нормальний, передкризовий, кризовий), що забезпечує своєчасне виявлення, завчасне запобігання та подолання кризових процесів на підприємстві.

Для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності ПАТ «Укртелеком» необхідним: є впровадження заходів щодо зміцнення бюджетної дисципліни, модифікації механізму управління виробничими процесами з поглибленою орієнтацією на потреби ринку; розробка і впровадження ефективної системи контролінгу за потоками фінансових ресурсів; впровадження інновацій та модернізація сфер діяльності; диверсифікація надання послуг; оптимізація структури власного капіталу; економія витрат, підвищення фінансової стійкості та платоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И.А. Антикризисное финансовое управление предприятием [Текст] / Бланк И. А. – К. : Эльга, Ника – Центр, 2006. – 672 с.
2. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс. – М. : Гелиос, 2002. – 352 с.
3. Довгань, Д. А. Антикризове управління як спосіб запобігання та упередження неплатоспроможності корпорації [Текст] / Д. А. Довгань // Вісник Чернівецького торговельно- економічного інституту. Економічні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 152-156.
4. Єпіфанова І.Ю. Сутність антикризового управління підприємства // Економіка і суспільство. – 2016. – №2.
5. Покрытан, П. А. Теория антикризисного управления [Текст] : учебно-практическое пособие /П. А. Покрытан. – М. : Изд. центр ЕАОИ, 2007. – 237 с.
6. Антикризисный менеджмент: учеб.пособ. / под ред. проф. А. Г. Грязновой. — М. : ЭКМОС, 1999. – 368 с.
7. Кошкин, В. И. Антикризисное управление : 17-модульная программа для менеджеров. «Управление развитием организации». Модуль 11 [Текст] / В. И. Кошкин. – М. : ИНФРА-М, 2000. –512 с.
8. Лігоненко Л. О. Антикризове управління торговельним підприємством: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.07.05 «Економіка торгівлі та послуг» / Лігоненко Лариса Олександрівна. – Київ, 2001. – 34 с.
9. Череп А. В. Теоретико-методичні та прикладні засади забезпечення фінансово-економічної безпеки: монографія / ред.: А. В. Череп; ДВНЗ «Запоріж. нац. ун-т». – Запоріжжя : ЗНУ, 2013.
- 10.Шавкун В. М. Глобальна фінансово-економічна криза та її вплив на економіку України // Вісник Хмельницького університету. – Т. 3. – № 2. – 2011. – С. 228–231.

- 11.Фомин Я. А. Диагностика кризисного состояния предприятия : учеб. пособ. / Я. А. Фомин. – М. : ЮНИТИ–ДАНА, 2003. – 349 с.
12. Фінансова криза на підприємстві .[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://pidruchniki.com/1931071055459/finansi/finansova_sanatsiya_bankrutstvo_pidpriyemstv
- 13.Троц І. В. Визначення поняття банкрутства та причини його виникнення у сучасних умовах розвитку / І. В. Троц // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : «Економіка». – 2011. – Вип. 5 (2). – С. 221–228.
14. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства // Економіка України. – 2003. – № 8. 95
- 15.Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. Я. Базілінська – К. : Центр учбової літератури, 2009.– 328 с.
- 16.Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник. / В. О. Подольська,и О. В. Яріш. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
- 17.Оборська С.В. Концептуальні засади формування системи антикризового управління промисловим підприємством//Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". Пробл. економіки та упр. — 2008. — N 628.
- 18.Череп А. В. Теоретико-методичні та прикладні засади забезпечення фінансово-економічної безпеки: монографія / ред.: А. В. Череп; ДВНЗ «Запоріж. нац. ун-т». – Запоріжжя : ЗНУ, 2013.
19. Мороз О. В., Сметанюк О. А. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах. Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2010.
- 20.Маховка, В. М. Формування системи антикризового управління туристичними підприємствами [Текст] : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Маховка В. М. – Полтава, 2015. – 277 с.

- 21.Василенко, В. О. Антикризове управління підприємством [Текст] : навч. посібник / В. О. Василенко.– К.: ЦУЛ, 2009.– 504 с.
- 22.Колісник М. К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : навч. посіб. / М. К. Колісник, П. Г. Ільчук, П. І. Віблій. – К. :Кондор, 2007. – 272 с.
- 23.Гончарова М.Л. Основні завдання антикризового управління підприємством /М.Л. Гончарова // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – 2002. – № 140.– С. 28-32
- 24.Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: [навч. посіб.]/ О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 560 с.
- 25.Шевцова О.Й. Основи антикризового фінансового управління підприємством // Ефективна економіка. – 2013. – Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=1773>
- 26.Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібник. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с.
- 27.Троц І. В. Основні методики прогнозування та визначення ймовірності банкрутства підприємства / І. В. Троц // Теорія і практика економічного аналізу: сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку : зб. тез за матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 29 вересня – 1 жовтня 2011 р. – Тернопіль : ТНЕУ, 2011.– С. 344–346.
- 28.Прохорова В. В. Прогнозування банкрутства як складова антикризового фінансового управління / В. В. Прохорова, О. С. Крупчатніков // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 103–109.
29. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.
- 30.Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: затверджені Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14 (у новій редакції від

- 26.10.2010 № 1361) [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&tag=MetodichniRekomen datsii&pageNumber=2>
- 31.Троц І. В. Концептуальні підходи щодо формування системи попередження, прогнозування та подолання банкрутства підприємства / І. В. Троц // Современная экономика: анализ состояния и перспективы развития : монографія. Книга 2; под общ. ред. Т. Н. Внуковской. – Ставрополь : Центр научного знания «Логос», 2012. – 289 с. – Глава 14. – С. 254–270.
32. Троц І. В. Формування системи попередження, прогнозування і подолання банкрутства промислових підприємств [Електронний ресурс] / М. П. Войнаренко, І. В. Троц // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 4 (20). – С. 272–278.
- 33.Костіна О. М. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства // Вісник Сумського державного університету. – 2012. – № 4.
- 34.Рзаєва Т.Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3.
- 35.Фінансовий аналіз показників.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/100-vidnosni pokaznyky-finansovoi-stiikosti>
- 36.Глушук О.М. Зарубіжні методи аналізу ймовірності банкрутства неплатоспроможного підприємства // Міжнародний збірник наукових праць. - №3(21).
- 37.Стеблецька Ю.І. Факторні моделі діагностики банкрутства підприємства // Прометей. – 2013. – № 1(40).
- 38.Карачарова К.А. Методи прогнозування фінансової неспроможності підприємства // Економічний аналіз. – 2015. – № 1.

- 39.Сабадаш В.В., Коваленко Є.В. Діагностика кризового стану та загрози банкрутства промислового підприємства: порівняльні оцінки // Механізм регулювання економіки. – 2012. – № 2.
- 40.Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства // Економіка України. – 2003. – № 8. 95
- 41.Слободняк И.А. Влияние оборачиваемости активов и обязательств на платежеспособность организации // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2015. – №1.
- 42.Будяк В.О. Рекомендації щодо поліпшення платоспроможності підприємства. Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=2164152>.
- 43.Троц І. В. Реінжиніринг або управління змінами на підприємстві / І. В. Троц // Економіка і управління в умовах глобалізації : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. 30 січня 2013 р. – Донецьк : Вид-во «Ноулідж», 2013. – Т. 1. – С. 283–286.
- 44.Макарченко В.О. До питання щодо антикризового менеджменту підприємства /В.О. Макарченко, Є.В. Черв'яченко // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук.пр. – 2000. – № 61. – С. 47-55.
45. Господарський Кодекс України, 16 січня 2003 року № 436-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
- 46.Штангрет А. М. Формування організаційного потенціалу як основа забезпечення економічної безпеки підприємства / А. М. Штангрет // Наукові записки Української академії друкарства. – 2014. – № 3 (48).– С.28–33
- 47.Опис бізнесу ПАТ «Укртелеком». Режим доступу: <http://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/72692/156/templ>
- 48.Офіційний сайт ПАТ «Укртелеком». Фінансова звітність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrtelecom.ua>

- 49.Звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації за 2016 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nkrzi.gov.ua/images/upload/142/6852/Zvit_NCCIR_2016.pdf
- 50.Троц І. В. Система попередження та економічні напрями запобігання банкрутству:дисертація./І.В. Троц. – Хмельницький: ПАЛЬМІРА. – 2016 – 240 с.
- 51.Соляник Л.Г. Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств. – Д: Національний гірничий університет. – 2013.
- 52.Клименко С.М., Омеляненко Т.В., Барабась Д.О. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч. посіб.– К.: КНЕУ, 2008.
- 53.Матвійчук А.В., Сметанюк О.А. Діагностика фінансового стану підприємства із застосуванням інструментарію нечіткої логіки // Фінанси України. – 2009. – №12.
- 54.Фещенко О.П. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – №19.
- 55.Квасницька Р.С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посібник. – Львів: «Магнолія 2006», 2012.
- 56.Шаблиста Л.М. Удосконалення механізму відтворення оборотного капіталу підприємств реального сектору економіки // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 24.
- 57.Ряполова Т.Л. Управління витратами підприємства в умовах розвитку кризових явищ в економіці // Управління розвитком. – 2010. –№12